

Gender mainstreaming in België: aanhoudende spanningen tussen politiek discours en beleidspraktijk

Didier Caluwaerts

Didier Caluwaerts is doctoraatsstudent politieke wetenschappen aan de VUB. Didiers onderzoek gaat over deliberatieve democratie in verdeelde samenlevingen en focust onder meer op genderongelijkheden in het praten over politiek. Hij is verbonden aan het PARTIREP consortium en aan Rhea-Centrum voor Gender en Diversiteit.

Na de Wereldvrouwenconferentie 1995 in Peking stemde het Belgische federale parlement in 1996 de Pekingwet, die gender mainstreaming (hierna GM) in het overheidsbeleid moest verankeren. Vijftien jaar later is er nog altijd weinig geweten over het effect van deze wet. Inhoudelijke analyses zijn interessant om meerdere redenen. De coalitie die in 1999 aantrad ontwikkelde immers een heel discours over GM, en zette enkele projecten op om de implementatie van de wet te ondersteunen. Daarenboven voerde de nieuwe regering administratieve hervormingen door, die – theoretisch althans – de deur openen voor GM. De vraag stelt zich dan ook of de implementatie van de Pekingwet een effectieve beleidsheroïëntering initieerde? En zo ja, betekende deze eventuele heroriëntering een beweging in de richting van GM? In deze bijdrage argumenteren we dat het beleid na 1999 geen radicale wending neemt en de gelijkheidslogica niet versterkt. Om dit te ondersteunen, analyseerden we twintig beleidsdocumenten uit de periode 1985 tot 2007.

GM als concept

Hoe verschilt GM van andere beleidsstrategieën? GM erkent expliciet de tekortkomingen van het gelijkerechten- en gelijkheidsbeleid, en beschouwt gender als een essentieel facet van alle beleid. Dit wordt mooi gevat door de definitie van de Raad van Europa (1998, p. 12) die GM omschrijft als “[...] *the (re)organization, improvement, development and evaluation of policy processes, so that a gender equality perspective is incorporated in all policies at all levels and at all stages, by the actors normally involved in policy-making*”.

Deze definitie identificeert drie punten waarop GM verschilt van eerdere strategieën. Eerst en vooral verschijnen vrouwen als sociale categorie niet in de definitie, en het beleid kan dan ook nooit eenzijdig op hen gericht zijn (Meier et al., 2005). Zowel het gelijkerechtenbeleid als het gelijkheidsbeleid vertrokken van een deficitmodel dat zich enkel richtte op de ondergeschikte positie van vrouwen. GM erkent daarentegen dat de relaties tussen de seksen structureel ongelijk zijn, en dat gendergelijkheid een systematische bezorgdheid moet zijn in elk beleid. Dat vraagt dat beleid een gelijke impact heeft op mannen en vrouwen, waardoor mannen niet langer de standaard vormen waartegen vrouwen worden afgemeten.

Dit brengt ons bij het tweede kenmerk: om een gelijke impact te hebben, vereist GM de transformatie van het besluitvormingsproces, veeleer dan maatregelen die vrouwen een handje helpen. Politici moeten gender uit de politieke periferie halen en systematisch integreren in elke fase van de beleidscyclus (Lombardo & Meier, 2006, p. 152).

Ten slotte moet de verantwoordelijkheid ook worden uitgebreid tot alle reguliere beleidsactoren: gender hoort een aandachtspunt te zijn voor alle beleidsmakers, niet enkel voor de gelijkheidsadministratie (Celis & Meier, 2006).

Deze verschillen worden samengevat in tabel 1.

Methodologische uitdagingen

België startte met het voeren van een gelijkheidsbeleid in 1985, toen het Staatssecretariaat voor Sociale Emancipatie werd opgericht. Dit is dan ook het

startpunt van onze analyse. De ommekeer wordt in 1999 verwacht omdat de Pekingrapporten die de wet van 1996 implementeren, pas vanaf 1999 werden ingediend. Daarboven toonde eerder onderzoek aan dat de beleidsprioriteiten van Minister Smet niet fundamenteel veranderden tussen 1985 en 1999 (Nelen, 2001). Het eindpunt van de analyse hebben we in 2007 gezet, het jaar waarin de Wet Gender Mainstreaming goedgekeurd werd. Na 2007 werd gendergelijkheid volledig ondergesneeuwd op het federale vlak, en werden er amper initiatieven opgezet. Pas op het einde van 2010 werd het Koninklijk Besluit genomen ter uitvoering van de Wet Gender Mainstreaming. Bovendien werd in 2007 gestopt met het opstellen van de Pekingrapporten, waardoor er een algemene stilstand plaatsvond in het gelijkemansbeleid.

Onze beleidsdocumenten reflecteren de diversiteit in beleidsinitiatieven voor en na 1999. Dat wil zeggen dat we documenten hebben van Miet Smet in haar rol van Staatssecretaris, Minister, en vice-Eerste Minister. Daarenboven verzekerden we bij de selectie van de documenten na 1999 dat documenten van de drie ministers voor gelijke kansen vertegenwoordigd waren. We moeten echter wel rekening houden met het feit dat het gebruik van beleidsdocumenten betwistbaar is omdat deze sterk gebiased kunnen zijn. Eerder onderzoek toonde immers aan dat het opsmukken van de werkelijke prestaties niet ongebruikelijk is (Woodward, 2003).

Het meetinstrument voor de analyse is de lijst met *sensitizing questions* van Mageeq die we in de linkerkolom tabel 1 gebruikten (Verloof 2005). Deze vragen lichten de assumpties van het beleid toe, en tonen de manier waarop beleidsmakers GM conceptualiseren. Op basis hiervan tonen we hierna aan of er veranderingen plaatsgevonden hebben in het beleid, en of deze in de richting van GM gingen.

Crosstemporele (dis-)continuïteit in de framing van gendergelijkheid

Actoren: wie onderneemt actie?

Voor 1999 rapporteert enkel de Gelijke Kansenminister over het beleid ter bevordering van de positie van vrouwen. De rest van de regering liet zich hier niet mee in. Na de implementatie van de Pekingwet in 1999 moesten alle regeringsleden echter rapporteren welke vooruitgang ze hadden geboekt, maar ondanks deze ruimere responsabilisering kwamen de meeste maatregelen toch voort uit de gelijkemansadministratie. Bovendien rapporteerden ministers met meerdere bevoegdheden enkel hun vooruitgang in één enkel domein. De minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie bijvoorbeeld bespreekt in zijn rapporten enkel zijn maatregelen inzake maatschappelijke integratie en negeerde zijn andere beleidsdomeinen volledig (Federale Overheid, 2001).

Diagnose: wat is het probleem?

Door het gebrek aan expertise werd tussen 1985 en 1999 veel geld en tijd geïnvesteerd in het wetenschappelijk onderzoek. Daardoor vinden we goed ontwikkelde diagnoses terug (zie bv. Smet, 1994; Dienst Gelijke Kansen, 1998). Dit contrasteert sterk met de periode na 1999. De uitgebreide Pekingrapporten vermelden zelden tot nooit wat het probleem is, en als ze het doen bieden ze loutere herhalingen van de diagnoses vóór 1999. De inhoud van de diagnoses verandert dus amper over de tijd. Zowel voor als na 1999 wordt het probleem gekaderd in termen van vrouwelijke achterstelling (Smet, 1991b). Daardoor ligt de focus op vrouwen en hun zwakke sociale positie, terwijl de gegenderde aard van het probleem nooit uit de doeken wordt gedaan. Toch verschijnt er na 1999 een frame waarin de diagnose is dat er geen

Tabel 1: Vergelijking van de drie gelijkemansstrategieën volgens de Mageeq vragenlijst

	Gelijke rechten	Gelijke kansen	Gender mainstreaming
Actoren (wie moet actie ondernemen?)	Wetgevers	Administratieve gelijke kansenstructuren	Alle beleidsactoren
Diagnose (wat is het probleem?)	Wettelijke discriminatie	Vrouwelijke achterstelling	Genderbias in al het beleid
Legitimering (waarom is het een probleem?)	Schending van gelijke rechten	Vrouwen zitten in achterstandspositie	Reproductie van machtsrelaties
Oorzaak (wat veroorzaakt het probleem?)	Wettelijke ongelijkheid	Ongelijke startposities	Structurele ongelijkheden
Prognose (wat is het doel van het beleid?)	Gelijke toegang	Gelijke kansen	Substantiële gelijkheid, impactgelijkheid
Instrumenten (welke beleidsacties worden vereist?)	Wetgevend werk	Positieve actiemaatregelen	Reorganisatie van het reguliere beleid
Presentatie van 'gender' (hoe wordt gender voorgesteld?)	Gender omvat vrouwen	Gender omvat vrouwen	Gender omvat vrouwen en mannen

wettelijke barrières zijn die de gelijke toegang van vrouwen tot de ambtenarij in de weg staan (Federale Overheid, 2001). Hier staat natuurlijk de idee van gelijke rechten centraal, terwijl een meer substantiële visie op gelijkheid ontbreekt.

Legitimering: waarom is het een probleem?

Waarom het probleem een probleem vormt is ook zelden uitgewerkt. De documenten voor en na 1999 stellen dat de vrouwelijke achterstand een schending inhoudt van hun mensenrechten. Geweld tegen vrouwen wordt veroordeeld omdat 'bij iedere geweldpleging twee basisrechten worden geschonden, namelijk het recht op lichamelijke integriteit en het recht op autonomie of zelfbeschikking' (Smet, 1992, p. 7). Ook vinden we een afhankelijkheidsframe terug, waarin vrouwen door hun achterstelling beschouwd worden als afhankelijk van mannen. En ten slotte kaderen de Peking-rapporten genderongelijkheid nooit als een probleem van macht, terwijl de documenten vóór 1999 wel expliciet stellen dat de lagere deelname van vrouwen 'contrasteert met het belang dat de adviesorganen in het besluitvormingsproces van de overheid hebben verworven' (Smet, 1991a, p. 6). Dit stelt de machtsverschillen tussen mannen en vrouwen in vraag.

Oorzaken: wat veroorzaakt het probleem?

Voor 1999 verwijzen de documenten naar het gebrek aan faciliteiten voor vrouwen om familie en werk te combineren, maar Minister Smet liet zich ook kritisch uit over de rol van procedures in de reproductie van genderongelijkheid. De Seksuele Agressie Kit bijvoorbeeld veranderde de procedures voor het omgaan met seksueel misbruik (Smet, 1991a). De rol van procedures wordt na 1999 nooit aangekaart. Als de oorzaken van de problemen al vermeld worden, handelen de documenten over het gebrek aan hulpmaatregelen voor vrouwen. Daarenboven schrijven ze de oorzaken van de ongelijkheid vaak aan externe factoren toe. Zo wordt vrouwelijke achterstelling gezien als het gevolg van bv. demografische evoluties.

Prognose: wat is het doel van het beleid?

De doelstellingen zijn meestal vage intenties in holle termen zoals 'het promoten van' of 'vechten tegen' en het tijds kader voor implementatie ontbreekt grotendeels. Het beleid houdt dus zelden verregaande engagementen in. Inhoudelijk is één prognose dominant in alle documenten, nl. de vrouwelijke achterstand verminderen door hen een handje te helpen. Daardoor blijven mannen uit het beeld. Bovendien leggen de beleidsmakers de drempel voor succes zeer laag wanneer ze een 'evenwichtiger' of 'betere' in plaats van een 'gelijke' vertegenwoordiging nastreven.

Toch merken we ook verschillen. In tegenstelling tot de documenten voor 1999, vermelden die na 1999 zelden hoe de genomen maatregelen de positie van vrouwen en mannen beïnvloeden. De genderimpact is niet meer dan een kunstmatig bijeffect. Het duidelijkste voorbeeld komt van de Minister van Economische Zaken die stelt dat 'hoewel [de wet op de consumentenbescherming] oorspronkelijk

niet bedoeld was om de vrouwen te bevoordelen, [ze] toch gunstig uitvalt voor een deel van de vrouwelijke bevolking' (Federale Overheid, 2001, p. 132).

Beleidsinstrumenten: welke beleidsacties zijn vereist?

In beide perioden krijgen de beleidsinstrumenten veruit de meeste aandacht, maar de beschrijving van beleidsmaatregelen lijkt meer op een boodschappenlijstje van korte initiatieven dan op een coherent geheel van weldoordachte ingrepen. De meeste maatregelen vallen bovendien binnen de categorie van zachte beleidsinstrumenten zoals informatiecampagnes en subsidies, of positieve actiemaatregelen. Hoewel ze perfect complementair zijn met de dominante doelstelling om de vrouwelijke achterstelling weg te werken, doen ze niet veel meer dan de symptomen verdoezelen. Een beperkt aantal documenten gaat ook in op procedureveranderingen. Deze beïnvloeden ook het leven van mannen en stellen daardoor de vanzelfsprekendheid van de mannelijke norm in vraag. Vóór 1999 zijn alle procedurele maatregelen echter gericht op de bredere samenleving, terwijl ze na 1999 beperkt blijven tot het personeelsbeleid van de overheid.

Presentatie van gender: hoe wordt gender voorgesteld?

De documenten spitsen zich ten slotte toe op de sekse die geholpen moet worden uit haar ondergeschikte positie. De voorstelling van het probleem als iets dat enkel vrouwen aanbelangt, is het duidelijkst vóór 1999, terwijl latere documenten wel degelijk het woord 'gender' bevatten. Desondanks blijven de beleidsmakers zich richten op vrouwen. We merken ook twee andere vernieuwingen na 1999. Aan de ene kant is er een tendens naar het gebruik van genderneutrale termen zoals 'slachtoffer'. Dit wordt immers als voldoende beschouwd om aan GM te doen (Federale Overheid, 2001, p. 78). Aan de andere kant besteden beleidsmakers na 1999 aandacht aan specifieke groepen van vrouwen zoals prostituees en migrantenvrouwen. Dit leidt echter de aandacht af van het feit dat de onderliggende oorzaken van ongelijkheid voor elk van deze groepen dezelfde is, namelijk het structureel verankerde onevenwicht tussen de seksen.

Crosstemporele vergelijking

Zoals tabel 2 duidelijk samenvat, worden het beleid voor en na 1999 gekenmerkt door een grote mate van continuïteit. Enkel wat betreft de betrokken actoren zien we een significante heroriëntatie. De shift in het discours over GM ging dus niet gepaard met een diepgaande verandering van het beleid.

De mythe van GM in België

Nu we weten dat de Pekingwet weinig verandering met zich meebracht, gaan we na in welke mate het beleid voor en na 1999 kenmerken van GM vertoont. De eerste interessante bevinding is dat de Pekingwet de verantwoordelijkheid voor genderthema's verbreedde naar alle regeringsleden. Desondanks merken we dat de genderreflex niet volledig

Tabel 2: Crosstemporele framevergelijking

	Voor 1999	Na 1999
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> • Administratieve gelijke kansenstructuren 	<ul style="list-style-type: none"> • Alle federale regeringsleden
Diagnose	<ul style="list-style-type: none"> • Vrouwelijke achterstelling 	<ul style="list-style-type: none"> • Vrouwelijke achterstelling • Geen wettelijke beperkingen
Legitimering	<ul style="list-style-type: none"> • Mensenrechtenschendingen • Afhankelijkheidsrelaties • Machtsrelaties 	<ul style="list-style-type: none"> • Mensenrechtenschendingen • Afhankelijkheidsrelaties
Oorzaken	<ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan faciliteiten • Procedures 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan faciliteiten • Externe attributie
Prognose	<ul style="list-style-type: none"> • Achterstand wegwerken 	<ul style="list-style-type: none"> • Achterstand wegwerken • Gender als bijeffect
Instrumenten	<ul style="list-style-type: none"> • Zachte beleidsinstrumenten • Positieve acties • Procedurele veranderingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Zachte beleidsinstrumenten • Positieve acties • Procedurele veranderingen
Presentatie van 'gender'	<ul style="list-style-type: none"> • Gender omvat vrouwen 	<ul style="list-style-type: none"> • Gender omvat vrouwen • Genderneutrale termen • Specifieke groepen vrouwen

verankerd is in de besluitvorming. Ministers met meerdere bevoegdheden toetsen bijvoorbeeld slechts in één beleidsdomein enkele maatregelen op hun genderimpact.

Het gebrek aan GM is nog duidelijker in de diagnose. Zowel voor als na 1999 blijven mannen buiten schot. De positie van vrouwen wordt immers afgemeten tegen de mannelijke standaard, terwijl de geprivilegieerde positie van mannen en de genderbias in het reguliere beleid nooit in vraag worden gesteld. Dit reflecteert veeleer een gelijkheidsbeleid dan GM. Na 1999 vermelden enkele documenten ook dat er geen wettelijke beperkingen zijn voor de gelijke participatie van de seksen. Dit toont aan dat de beleidsmakers vasthouden aan een puur formele visie op gelijkheid van rechten. Met betrekking tot de diagnose zien we dus dat het beleid na 1999 afstand neemt van GM.

We vonden hetzelfde inzake de legitimering van het probleem. Zowel voor als na 1999 vermelden de documenten dat ongelijkheid een schending inhoudt van de mensenrechten van vrouwen en dat het hun afhankelijkheid vergroot. Na 1999 is er echter geen expliciete vermelding meer van ongelijke machtsrelaties. Het beleid voor 1999 doorstaat de toets van GM dus beter dan dat na 1999.

Wat betreft de oorzaken van de problemen, vermelden de documenten na 1999 nooit de rol van procedures in de reproductie van genderongelijkheden, terwijl eerdere documenten dit wel deden. Het negeren van deze instituties,

gecombineerd met een diagnose die het gebrek aan faciliteiten voor vrouwen als voornaamste probleem ziet, toont aan dat het beleid na 1999 geen kenmerken van GM vertoont, in tegenstelling tot het eerdere beleid.

De vaagheid van de prognose is in lijn met de holle probleemstelling. Aangezien vrouwelijke achterstelling het voornaamste probleem is, is het niet verrassend dat het bestrijden van die achterstelling het doel is. Als dusdanig vormen vrouwen de voornaamste focus van beleidsinitiatieven. Daarenboven past het beleid voor 1999 beter bij GM omdat het altijd duidelijk vermeldt welke impact de maatregelen op mannen en vrouwen hebben. Na 1999 behandelen de documenten de genderimpact immers vaak als een onverwacht bijeffect. De systematische integratie van een genderdimensie in de beleidsdoelstellingen ontbreekt daardoor volledig. Bovendien namen de meeste beleidsdocumenten zowel voor als na 1999 de vorm aan van korte termijnprojecten en trokken ze externe expertise aan die niet duurzaam verspreid werd binnen de administratie. Ook omvatten ze vaak positieve actiemaatregelen die veeleer de symptomen camouflerden dan de oorzaken aanpakten. Deze sectorale, projectmatige aanpak valt duidelijk beter te verzoenen met een gelijkheidsaanpak dan met GM. Niettemin vonden zowel voor als na 1999 enkele procedurele veranderingen plaats die de mannelijke norm in vraag stelden. Er is echter een cruciaal verschil: voor 1999 waren deze structurele ver-

anderingen gericht op de ruimere samenleving, terwijl de latere enkel het interne personeelsbeleid betroffen. Zulke interne maatregelen hebben echter een te beperkte reikwijdte om echt over GM te spreken.

Ten slotte wordt ‘gender’ zowel voor als na 1999 gelijkgesteld aan ‘vrouwen’. Na 1999 wordt de klemtoon op vrouwen echter gemaskeerd door het gebruik van een genderneutrale terminologie. Beleidsmakers lijken te veronderstellen dat neutraal geformuleerd beleid een neutrale impact heeft. Wanneer vrouwen dan expliciet bij naam genoemd worden na 1999, vormen specifieke groepen van vrouwen het doelwit. In dit opzicht ontbreekt een goed begrip van de structurele verankering van genderongelijkheid, dat noodzakelijk is voor GM.

Het resultaat van deze analyse is samengevat in tabel drie. Het is duidelijk dat er enkel m.b.t. de actoren een evolutie is naar GM. Wat betreft de andere dimensies wordt de dominantie van het gelijkheidsbeleid versterkt na 1999, ondanks de overvloedige politieke retoriek. De implementatie van de Pekingwet markeert dan ook niet de start van een nieuw tijdperk, maar veeleer de bevestiging van het gelijkheidsdenken. (Tabel 3: Evolutie van gender mainstreaming voor en na 1999)

GM in de marge: mogelijke verklaringen

De voorgaande analyses onthullen dat het federale beleid vóór 2007 GM enkel retorisch heeft omarmd. Dit kan het gevolg zijn van de moeilijkheid om de strategie aan te passen aan de nationale context maar er is ook voldoende politieke wil nodig om met GM te starten (Raad van Europa, 1998). Daarin ligt het eerste probleem. Voor 1999 was er een niet aflatende weerstand binnen de regering tegen inmenging van de Minister voor Gelijke Kansen. Volgens de Minister was het immers *‘een voortdurend opboksen tegen vervelende opmerkingen (“ben je daar nu weer met je gelijke kansen”) en vergde [het] een niet aflatende inzet om weer-*

standen te overwinnen’ (Nelen, 2001, p. 17). Maar ook na 1999 ontbrak de nodige politieke wil. Zo vroeg het enorme inspanningen van de coördinerende ministers om hun collega’s ervan te overtuigen hun Pekingrapporten in te dienen (Meier & Celis, 2010).

Het gebrek aan tastbare resultaten na 1999 kan ook verklaard worden door het gebrek aan expertise. Tussen 1985 en 1999 werd veel moeite gestoken in het verzamelen van statistisch materiaal. Vanaf 1999 leken de beleidsmakers echter te veronderstellen dat iedereen wist wat het probleem was en vond niemand het nog noodzakelijk om geld te spenderen aan meer kennis. Voor een aantal projecten werden er ad hoc academici ingeroepen maar er vond geen duurzame verspreiding van expertise plaats in de administratie.

De derde en laatste verklaring houdt verband met de positie van de gelijkheidsadministratie. Hoewel het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen meer bevoegdheden kreeg, ging deze uitbreiding niet gepaard met een significante toename van de financiële middelen. Daarenboven is de toegang van het Instituut tot de centrale besluitvorming te beperkt om invloed te hebben door haar relatief geïsoleerde positie binnen de administratieve en politieke omgeving.

Deze problemen werden echter theoretisch opgelost in de Wet Gender Mainstreaming van 2007. Deze wet richtte de Interdepartementale Coördinatiegroep op om de gender-

Tabel 3: Evolutie van gender mainstreaming voor en na 1999

	Voor 1999	Na 1999
Actoren	•Gelijke kansen	•Gender mainstreaming
Diagnose	•Gelijke kansen	•Gelijke kansen •Gelijke rechten
Legitimering	•Gender mainstreaming	•Gender mainstreaming •Gelijke kansen
Oorzaken	•Gelijke kansen •Gender mainstreaming	•Gelijke kansen
Prognose	•Gelijke kansen	•Gelijke kansen
Instrumenten	•Gelijke kansen •Gender mainstreaming	•Gelijke kansen •Gender mainstreaming
Presentatie van ‘gender’	•Gelijke kansen	•Gelijke kansen

bezorgdheid diep in het besluitvormingsproces te verankeren maar de moeilijke regeringsonderhandelingen zorgden ervoor dat het Koninklijk Besluit ter uitvoering van de wet pas op het einde van 2010 werd genomen, waardoor het te vroeg is voor een evaluatie.

Aanhoudende spanningen tussen politiek discours en beleidspraktijk

Het politieke optimisme dat volgde op de Wereldvrouwenconferentie in 1995 contrasteert scherp met het gebrek aan resultaten in de praktijk. De integratie van de genderdimensie in het volledige beleid vond immers niet plaats, hoewel de verantwoordelijkheid voor GM na 1999 uitgebreid werd tot alle regeringsleden. De dominantie van het achterstandsdenken is een constante over de laatste twintig jaar, en overschaduwde de beleidsheroriëntaties die in de marge plaatsvonden.

Bovendien ging de implementatie van de Pekingwet vaak gepaard met een beweging weg van GM. Na 1999 werd de genderimpact vaak beschouwd als een bijeffect van het echte beleid, en ook het gebruik van eenzijdige analyses gericht op vrouwen verstoort de implementatie van GM. Het Belgische beleid blijft daardoor in essentie gericht op het genereren van gelijke kansen.

Dit wil echter niet zeggen dat de regering nooit sterkere maatregelen trof. Zowel voor als na 1999 waren deze veranderingen echter niet meer dan uitzonderingen. Het Belgische gelijkheidskansenbeleid heeft bijgevolg nog geen substantiële wending genomen en de politieke retoriek over GM werd niet ondersteund door betekenisvolle actie.

Referenties

- Celis, K. & Meier, P. (2006). *De macht van het geslacht. Gender, politiek en beleid in België*. Leuven: Acco.
- Dienst Gelijke Kansen (1998). *Verslag van de Dienst Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen: 1993-1997*. Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.
- Federale Overheid (2001). *Verslagen van de Regering, van de Minister belast met het Gelijke Kansenbeleid en van de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking over het beleid gevoerd overeenkomstig de doelstellingen van de vierde wereldvrouwenconferentie die in september 1995 te Peking heeft plaatsgehad*. Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.
- Lombardo, E. & Meier, P. (2006). Gender Mainstreaming in the EU: incorporating a feminist reading?. *European Journal of Women's Studies*, 13, 151-166.
- Meier, P. & Celis, K. (2010). Le transposition du gender mainstreaming dans les politiques belges. In B. Marques-Pereira, P. Meier & D. Paternotte (eds.), *Au-delà et en deçà de l'état: le genre entre dynamiques transnationales et multi-niveaux* (pp. 169-182). Louvain-la-Neuve: Academia-Bruylant.
- Meier, P., Lombardo, E., Bustelo, E. & Pantelidou Maloutas,

M. (2005). Gender mainstreaming and the benchmarking fallacy of women in political decision-making. *Greek Review of Social Research*, 117, 35-61.

Nelen, S. (2001). Het federaal gelijke-kansenbeleid. In Directie van de Gelijke kansen (ed.), *Vrouwen en mannen in België, naar een egalitaire samenleving* (pp. 15-20). Brussel: Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.

Raad van Europa (1998). *Gender mainstreaming: Conceptual framework, methodology, and presentation of good practices. Final Report of the Group of Specialists on Mainstreaming*. Strasbourg: Council of Europe.

Smet, M. (1991a). *Verslag over de activiteiten van Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, Mevrouw M. Smet, in het kader van haar beleid inzake vrouwenemancipatie, januari - juni 1990*. Brussel: Staatssecretariaat voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie.

Smet, M. (1991b). *Verslag over de activiteiten van Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, Mevrouw M. Smet, in het kader van haar beleid inzake vrouwenemancipatie, juli - december 1990*. Brussel: Staatssecretariaat voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie.

Smet, M. (1992). *Oriëntaties m.b.t. het gelijke kansenbeleid voor mannen en vrouwen, mei 1992*. Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid, en Gelijke-Kansenbeleid.

Smet, M. (1994). *Van Nairobi 1985 tot Peking 1995: Rapport over de situatie van vrouwen in België*. Brussel: Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijke-kansenbeleid.

Verloo, M. (2005). Mainstreaming Gender Equality in Europe. A Critical Frame Analysis Approach. *Greek Review of Social Research*, 117, 11-34.

Woodward, A.E. (2003). European Gender Mainstreaming: Promises and Pitfalls of Transformative Policy Making. *Review of Policy Research*, 20, 65-88.

Basisinfo over GM en het onderscheid met het gelijke kansenbeleid vind je op de RoSa website:

http://www.rosadoc.be/joomla/index.php/kwesties/gender/gender_in_beleid.html

Afbeelding:

<http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/media/photos/tools.jpg>